

УДК 378.4(477.53):727

О. П. Єрмак

БУДИНОК ІЗ ШІСТЬМА МЕМОРІАЛЬНИМИ ДОШКАМИ

У статті йдеться про минуле навчального корпусу №1 Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Ключові слова: корпус, архітектурний стиль, меморіальні дошки.

Полтавський педуніверситет – один із найстаріших вищих навчальних закладів України з підготовки вчительських кадрів. Він бере свій початок від заснованого 1 липня 1914 року Полтавського учительського інституту. Зараз

висококваліфікованих учителів різних спеціальностей готують на семи факультетах педуніверситету, розміщених у чотирьох навчальних корпусах. Про історію одного з них – навчального корпусу № 1 по вулиці Остроградського, 2 – піде мова у цьому повідомленні.

Будинок навчального корпусу № 1 був споруджений на межі ХІХ – ХХ століть. На порталі будинку викарбовано рік завершення будівництва – «1903». Двоповерховий будинок вимурований із цегли жовтого кольору. Спочатку в плані він був Т-подібним. Пізніше його конфігурація ускладнилася у зв'язку з добудовами, зробленими у 1950-ті та 1970-ті роки. Під частиною будинку міститься цокольний поверх. Споруда є зразком так званого «цегельного стилю», який використовувався тоді для масової, відносно дешевої забудови. Витягнутий уздовж вулиці Остроградського (на початку ХХ століття іменувалася як Другий Кірочний провулок) фасад різноманітять ризаліти, тобто частини будинку виступають за основну лінію фасаду. Витонченість пластики стін досягається завдяки фактурі матеріалу та численним деталям – поребрикам, бігункам, які є характерними ознаками «цегельного стилю», за своїм образним ладом близькими до мотивів народних вишивок. З фотографії будинку, зробленої на початку ХХ століття, видно, що тоді кутовий еркер споруди на розі вулиці Монастирського і Другого Кірочного провулку прикрашала невелика металева баня, яка до наших днів не збереглася.

Протягом 1903 – 1907 років у цьому будинку розміщувався Дворянський пансіонат-притулок, а з серпня 1907 року – Друга Полтавська чоловіча гімназія для дітей збіднілих дворян. Її утримували на кошти полтавського дворянства. Але через рік до гімназії почали приймати й учнів з інших станів. У 1919 році гімназію було закрито, і це приміщення перебувало на балансі різних радянських установ. У 1923 році (за іншими даними, в 1927-ому) будинок передали Полтавському інституту народної освіти [1, с. 15].

У вересні 1943 року німецько-фашистські окупанти, відступаючи з Полтави, цей будинок із багатьма іншими спалили. У рукописних «Записках командира стрілецької роти» ректор педінституту в 1953 – 1971 роках М. В. Семиволос описує чимало епізодів своєї фронтвої біографії, зокрема і бої за Полтаву. На другий день після визволення міста Михайло Васильович отримав дозвіл від командира батальйону на кілька годин відлучитися зі своєї частини, аби довідатись, що стало з педінститутом, де він навчався у 1930-ті роки. Добратися до нього було складно, бо місто ще палало, дорогу перегороджували завали розбитої цегли, руїни. Фашисти скрізь наставили мін, які ще не встигли знешкодити сапери. Від будинку педінституту залишилася лише обгоріла цегляна «коробка», решта – вікна, двері, підлога, дерев'яні перекриття – були знищені вогнем. З болем дивився офіцер на те, що сталося з його «альма матер», і думав: скільки ж праці і часу доведеться витратити, щоб відбудувати навчальний корпус! [3, с. 14].

У перші післявоєнні роки студенти педінституту навчалися в різних пристосованих для занять приміщеннях по вулиці Сковороди і в Госпітальному провулку. 1952 року архітектор П. П. Черняховець та інженер В. Я. Маценко розробили проект відбудови навчального корпусу педінституту. Відбудовні роботи здійснювалися в 1953 – 1955 роках. Для їх виконання на допомогу професійним будівельникам сформували студентські бригади, які у вільний від

навчання час працювали на новобудові. Ректор М. В. Семиволос звернувся до різних партійних, радянських та господарських установ з проханням посилити забезпечення будівництва матеріалами, відповідною технікою, фінансовими ресурсами. Усе це дало наслідки: у 1955/1956 навчальному році заняття проводилися вже у відбудованому навчальному корпусі, причому на стаціонарі в одну зміну [2, с. 17].

Нині у навчальному корпусі № 1 розміщені аудиторії, кабінети і лабораторії історичного і природничого факультетів педуніверситету, малий актовий зал, бібліотека та їдальня. На фасаді будинку, як шість орденів на грудях героя, – шість меморіальних дощок, встановлених на честь видатних діячів науки, освіти і культури, чий життя і діяльність були пов'язані з Другою Полтавською чоловічою гімназією, Полтавським учительським і педагогічним інститутами. Дощки виготовлені з металу, автор – заслужений художник України, скульптор В. І. Білоус. Назвемо їх за порядком розміщення на фасаді будинку справа наліво.

Одному з основоположників української національної педагогіки Григорію Григоровичу Ващенку (1878 – 1967). Працював професором учительського і педагогічного інститутів у 1917 – 1933 і 1940 – 1941 роках. Відкрита у 2002 році.

Виданому вченому-винахіднику, одному з піонерів ракетобудування та розробки теорії космічних польотів Юрію Васильовичу Кондратюку (Олександрю Гнатовичу Шаргею) (1897 – 1942). У 1910 – 1916 роках навчався у Другій Полтавській чоловічій гімназії. Відкрита в 1982 році.

Видатному вченому-філологу і етнографу Володимирі Олександровичу Щепотьєву (1880 – 1937). Працював лектором історико-філологічного факультету в Полтаві у 1918 – 1921 роках, професором Полтавського інституту народної освіти у 1921 – 1923 роках. Ректор цього закладу в 1921 – 1923 роках. Відкрита в 2002 році.

Видатному педагогові і письменникові Антону Семеновичу Макаренку (1888 – 1939). У 1914 – 1917 роках навчався в Полтавському учительському інституті. Відкрита у 1982 році.

Видатному педагогу, члену-кореспонденту АПН СРСР, Герою Соціалістичної Праці Василеві Олександровичу Сухомлинському (1918 – 1970). Навчався в Полтавському педагогічному інституті у 1936 – 1938 роках. Відкрита в 1982 році.

Українському композитору, хореографу, диригенту, етнографу, педагогу Василеві Миколайовичу Верховинцю (Костіву) (1880 – 1938). Працював професором Полтавського інституту народної освіти (з 1930 року соціального виховання) у 1921 – 1932 роках. Відкрита в 1982 році.

Список використаної літератури

1. Год Б. В., Єрмак О. П., Киридон П. В. Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка: історія і сучасність / Б. В. Год, О. П. Єрмак, П. В. Киридон. – Полтава: ПДПУ, 2009. – 194 с.
2. Історичний факультет Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка: історія і сучасність. – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – 91 с.
3. Семиволос М. В. Записки командира стрелкової роти. Рукопись / М. В. Семиволос. – Полтава, 1975. – 32 с.

А. П. Ермак

ДОМ С ШЕСТЬЮ МЕМОРИАЛЬНЫМИ ДОСКАМИ

В статье идет речь о прошлом учебного корпуса №1 Полтавского национального педагогического университета имени В. Г. Короленка.

Ключевые слова: корпус, архитектурный стиль, мемориальные доски.

O. P. Yermak

THE BUILDING WITH SIX MEMORIAL PLAQUES

The author tells about the past of Building 1 of Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University.

Keywords: building, architectural style, memorial plaque.

Надійшла до редакції 4 жовтня 2012 року